

WOORD VOORAF

AVANT-PROPOS

Crisis, recht en verantwoordelijkheid

Arie Van Hoe¹

- In het laatste voorwoord van de jaargang 2019 (dat verschijnt in 2020) worden kort twee boeken voorgesteld en met elkaar in verband gebracht. Het eerste boek is van de hand van professor PISTOR (Columbia University) en is getiteld *The Code of Capital: How the Law Creates Wealth and Inequality*². De auteur van het tweede boek vinden we iets dichterbij huis. Het is professor CORNELIS (VUB), die een indrukwekkende monografie heeft gewijd aan de *Openbare Orde*³.
- Beide boeken zijn uitdrukkelijk een reactie op de financiële crisis die in de zomer van 2007 ontstond, en waarvan de naweeën zich tot op vandaag laten voelen. De oorzaken van deze crisis zijn ondertussen vanuit de meest diverse invalshoeken onderzocht, maar vanuit de juridische wereld bleef het lange tijd stil. Onze auteurs leggen de vinger op de open wonde: het recht, en dus ook de beoefenaars van het recht, hebben een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van deze crisis. Meteen is ook de stilte verklaard.
- Voor PISTOR is het duidelijk. Zonder recht is er geen kapitaal: “[c]apital, I argue in this book, is coded in law”. Deze code waarvan sprake is geen exotische computercode, maar rechtsinstellingen waarmee elke Belgische jurist vertrouwd is, zoals overeenkomsten, eigendomsrecht, zekerheden, rechtspersonen en insolventieprocedures. In het belang van hun principaal gaan juristen creatief om met deze instellingen. Het risico is hierbij groot én reëel dat ze het algemene belang uit het oog verliezen.
- Het boek van professor CORNELIS is het (voorlopige) eindpunt van een fundamentele reflectie die de auteur enkele jaren geleden aangevat heeft, en die tot doel heeft de fundamenten van de openbare orde bloot te leggen evenals dit begrip te operationaliseren. Voor de auteur is “[e]en precieze en werkzame omschrijving van de openbare orde (...) onontbeerlijk om de samenhang van het rechtssysteem, inclusief het privaatrecht, te vrijwaren”. Als eminent privatist stelt CORNELIS hierbij ontgoocheld vast dat het privaatrecht te kort schiet en gaat hij onverschrokken en met open blik op verkenning in het publiekrecht.
- Beide boeken, die aan dezelfde bron ontspringen, hebben een eigen stroming. De lezer wordt uitgenodigd ze te lezen en erover te reflecteren. Ontmoeten doen beide boeken elkaar in de idee van maatschappelijke verantwoordelijkheid: recht is belangrijk; juristen moeten bijgevolg maatschappelijk verantwoord optreden⁴. Makkelijk gezegd, moeilijk gedaan.
- De lezers van dit tijdschrift zijn bij uitstek de *masters of the code* waar PISTOR over schrijft. Als advocaat, rechter, beleidsmaker, bedrijfsjurist, ..., geven zij het recht van de toekomst vorm. In tijden van maatschappelijke disruptie is dit voorwaar geen sinecure⁵. *So be it*. Neutraliteit is een nostalgische luxe⁶.

¹ Advocaat (NautaDutilh) en vrijwillig wetenschappelijk medewerker UA – Onderneming & Recht.

² K. PISTOR, *The Code of Capital How the Law Creates Wealth and Inequality*, Princeton, Princeton University Press, 2019, 297 p. Dit boek werd op 4 november 2019 onder massale belangstelling in Brussel voorgesteld, waarbij professor PISTOR in debat is gegaan met prof. dr. Koen GEENS, prof. dr. Joeri VANANROYE en prof. dr. Ludo CORNELIS (een videoverslag van deze voorstelling, kan gevonden worden op: www.corporatefinancelab.org/2019/11/05/the-code-of-capital-video-of-the-book-presentation-at-ku-leuven/).

³ L. CORNELIS, *Openbare Orde. Liber Amicis*, Antwerpen, Intersentia, 2019, 943 p. (hierna verkort aangeduid als *Openbare Orde*). Voor een eerste (kritische) bespreking, zie F. PEERAER, “De openbare orde als ruggengraat van de juridische methode? Enkele bedenkingen bij Ludo Cornelis’ openbare orde”, *TPR* 2019, 661-703.

⁴ A.-L. VERBEKE, “Rechtszekerheid en aansprakelijkheid in het familiaal vermogensrecht” in A.-L. VERBEKE en F. BUYSSENS (eds.), *Actuele reflecties over notariële materies*, Gent, Larcier, 2012, (37) 38: “De bijdrage van het recht tot een vredevolle samenleving kan immens zijn. De macht van juristen, maar ook hun potentieel om bij te dragen tot menselijke en maatschappelijke harmonie, is enorm. Dat maakt de verantwoordelijkheid van juristen verpletterend.”

⁵ A. PITLO, *Evolutie in het privaatrecht*, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1972, 172: “Toen de wijzigingen in het maatschappelijk bestel zich in zoveel trager tempo voltrokken, kon de jurist zich de luxe permitteren een afwachtende houding aan te nemen. Als het zover was, zou men wel nader zien. Deze houding is bij het snelle tempo van heden gevaarlijk, want als wij nu niet paraat staan op hetgeen de toekomst zal brengen, dreigt de overrompeling.”

⁶ T. PIKETTY, *Capital et idéologie*, Parijs, Editions du Seuil, 2019, 24: “Il est trop facile pour le chercheur en sciences sociales de se tenir à égale distance des différentes croyances et de ne pas se prononcer.”

7. Enkel wanneer juristen oog hebben voor de wereld waarin ze leven, en die ze vormgeven, kunnen ze aanspraak maken op een stem in het kapittel. Hopelijk kunnen de arti-

kelen, annotaties en andere bijdragen die in de volgende jaargang(en) van dit tijdschrift verschijnen daartoe een waardevolle bijdrage leveren.